

Prof. Dr. Paul Reuber
Dipl.-Geogr. Shadia Hussein en Verena Jörg
Angewandte Sozialgeographie/ Politische Geographie
Robert-Koch-Str. 26
48149 Münster
Duitsland

PERSMEDEDELING over het project

Integratie van ‘Spätaussiedlers’ in Münster

Een sociaal-geografisch onderzoek naar de integratiemogelijkheden van de wijken
Gremmendorf en Erpho-Viertel

De onlusten in de Franse voorsteden van de afgelopen weken laten nog eens heel duidelijk de problematiek van de ruimtelijke concentratie van migranten en sociaal zwakke bevolkingsgroepen zien. Tegen deze achtergrond zijn concepten voor decentrale huisvesting, zoals bijvoorbeeld bij de “Spätaussiedlers” (etnisch Duitse migranten uit de voormalige Sovjetunie en Oost-Europa) in het kader van een pilotproject in Münster, een logische stap voor de ontwikkeling van duurzamere vormen van integratie. Er kunnen geen algemeen geldende uitspraken gedaan worden over de kansen op succes van dergelijke concepten. Dit hangt met name af van de structuren ter plaatse en de houding van de buurtbewoners. Belangrijk zijn ook de concrete integratiemogelijkheden en de moeilijkheden die in de stadswijken een rol spelen in het sociale leven.

Tegen deze achtergrond werden naast het concrete decentrale integratiewerk in Münster de mogelijkheden en de drempels voor integratie in twee niet-gesegregeerde stadswijken wetenschappelijk onderzocht. Hiervoor werden gestructureerde interviews met experts en de belangrijkste organisaties op sociaal gebied in de wijken en aanvullende interviews onder scholieren gedaan. De eerste resultaten van het onderzoek tonen aan dat met behulp van een dergelijke aanpak met begeleidend wetenschappelijk onderzoek integratiemogelijkheden en -drempels van de wijk en de woonomgeving kunnen worden uitgewerkt, die vervolgens als basis kunnen dienen van daarop voortbouwende adviezen. Deze zijn bedoeld voor het opzetten en optimaliseren van integratiebevorderende structuren voor de desbetreffende plaats.

Het project werd onder leiding van prof. dr. Paul Reuber aan het Institut für Geographie der WWU Münster door de projectmedewerksters Shadia Hussein en Verena Jörg uitgevoerd. Het vormt een bouwsteen in een breder opgezet onderzoek naar de integratie van migranten. De Stadt Münster concentreert zich in het Nederlands-Duitse INTERREG-project “Migranten integreren”¹ op het uitwerken van strategieën voor decentrale huisvesting van nieuwkomers, waarbij in Münster bij wijze van voorbeeld de groep Spätaussiedlers en het thema “wonen” als steeds belangrijker wordende integratiefactor centraal worden gesteld. Op basis van de door een rondetafel overleg van alle betrokken organisaties opgestelde “Münsterse

¹ De titel van het project luidt officieel: „Ontwikkeling en optimalisatie van gemeentelijke integratiemodellen voor migranten / nieuwkomers in Münster en Enschede“.

verklaring 2005”, die in een gemeentelijke consensus de structurele richtsnoeren en uitgangspunten van decentraal integratiewerk formuleert², ging het er in het onderhavige project om,

- houdingen en engagement van de plaatselijke bevolking en het specifieke aanbod van de wijk en de initiatieven van de gemeentelijke sociale instellingen te bepalen en
- de structurele randvoorwaarden ten aanzien van mogelijke integratiemogelijkheden en –drempels op wijkniveau te peilen.

Twee stadswijken die relevant zijn voor het integratieproces werden daarbij bij wijze van voorbeeld geanalyseerd:

- Gremmendorf als een suburbane stadswijk met meer dorpachtige structuren en
- het Erpho-Viertel als een urbane wijk.

De interviews met leerkrachten, kleuterleidsters, maatschappelijk werkers, vertegenwoordigers van kerkelijke instellingen, verenigingen, actiegroepen en vrijwilligers in het integratiewerk evenals met districts- en raadsleden lieten een zeer gedifferentieerd en veelzijdig beeld van de stadswijken en hun specifieke integratiemogelijkheden en –drempels zien. Daarbij wordt in de eerste plaats duidelijk hoe belangrijk hier het opzetten van specifiek gemeentelijk werk is, want de integratiebevorderende mogelijkheden liggen in de twee onderzochte wijken op verschillende niveaus, zodat een dichtbij de mensen staand integratiebeleid, gelet op de desbetreffende specifieke punten, kan leiden tot specifieke en daardoor effectievere maatregelen voor de desbetreffende wijk. Enkele voorbeelden:

- In het meer suburbane, sterk door sociale structuren van het platteland gekenmerkte Gremmendorf moeten de mogelijkheden vanuit de optiek van de ondervraagde organisaties vooral worden gezocht in het veelzijdige aanbod van kerkelijke organisaties (b.v. van de parochie St. Ida, het Janusz-Korczak-wijkgebouw) en enkele plaatselijke verenigingen die deel uitmaken van een netwerk in een wijkwerkgroep, samen met de basis- en kleuterscholen. Zij bieden naast informele activiteiten, zoals buurtfeesten, met name actieve en open migrantengezinnen veel mogelijkheden om er tussen te komen.
- De wijk Erpho-Viertel beschikt niet over een dergelijk omvangrijk en “sociaal nauw verweven” aanbod. Hier zijn meer afzonderlijke, apart werkende instellingen, die ieder voor zich, soms zeer creatieve integratiebevorderende activiteiten organiseren (b.v. een internationaal ontbijt in de Epiphaniaskleuterschool). Er is vrijwel geen sprake van geïnstitutionaliseerd netwerken van de bestaande instellingen en initiatieven. Een sterk punt van de urbane wijk, in tegenstelling tot de meer sub-urbane wijk Gremmendorf, is volgens de bevraagde personen de openheid en doorlatendheid, die stigmatisering voorkomt en het “vreemd zijn” van de nieuwkomers geen drempel laat worden.

Het hangt niet in de laatste plaats van de migranten zelf af, van hun eigenschappen en hun behoeften, of zij gemakkelijker integreren in meer stedelijke of meer sub-

² Deze werkgroep bestaat uit hoofden, directeurs en woordvoerders van belangrijke maatschappelijke terreinen als bestuur en politiek, politie, kerken en commissie buitenlanders, uit de woningbouwcorporaties, organisaties van verhuurders en huurders en welzijnsorganisaties evenals de vertegenwoordiging van de Spätaussiedlers. Het mediatieproces werd oor prof. dr. Paul Reuber en Yvonne Klöpper van het Institut für Geographie wetenschappelijk begeleid.

urbane en plattelandsstructuren. Uit de analyse bleek dat aan gene zijde van de eigen leefsituatie en mogelijkheden er ook meer algemene wijkgerichte aanbodscategorieën zijn, die zich in de woonomgeving direct wenden tot nieuwkomers, b.v. taalcursussen van vrijwilligers ter plaatse. Over het algemeen zien de bevraagde organisaties informele initiatieven op het niveau van de buurtschappen als bijzonder integratiebevorderend. Daarbij moeten – aldus de bevraagde personen – ook vooroordelen en barrières bij de allochtone bevolking worden weggenomen. Als mogelijkheden werden b.v. een doelgericht informatiebeleid in de stadswijken, positieve berichtgeving in de plaatselijke media en initiatieven voor het scheppen en de vorming van ontmoetingsmogelijkheden in de publieke ruimte genoemd.

De gedetailleerde resultaten van het onderzoek worden in januari in een eindverslag uiteengezet en aan de projectdragers overhandigd.